

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه فاطمیّه (سلام الله علیها) شهرستان پاکدشت

تحقیق رشد ۶

عنوان

تأثیر اشتغال بانوان بر اقتصاد مقاومتی

استاد راهنما

سرکار خانم نصرتی زاده

گروه

شمیم اندیشه

پژوهشگران

مریم تاجیک

فاطمه بابایی – زهرا شاه بابای آشتیانی

پاییز ۱۳۹۶

چکیده

مشارکت زنان در فعالیت های اقتصادی نه تنها در توسعه ی ظرفیت ها و توانایی زنان، بلکه در توسعه اقتصادی و اجتماعی جامعه نقشی کلیدی دارد. جامعه هنگامی توسعه می یابد که همه ی اعضای جامعه - اعم از زن و مرد- فرصت برابر و انگیزه ی قوی برای مشارکت در فعالیت های اقتصادی را داشته باشند. با توجه به تهدیدها و تحریم هایی که از سوی کشورهای ابر قدرت غربی بر کشور ما اعمال می شود لزوم گسترش اقتصاد مقاومتی بر کسی پوشیده نیست. با پرداختن به اقتصاد مقاومتی می توان در حد قابل توجهی مشکلات اقتصادی کشور را مرتفع نمود و نیز به توسعه ی اقتصادی رسید. کشوری که به دنبال توسعه یا تسریع فرایند توسعه است نمی تواند نیمی از نیروی انسانی خود را نادیده بگیرد. لذا توجه به اشتغال بانوان و بانوان شاغل از مقتضیات این امر است و بنابراین تاثیر اشتغال آنان بر اقتصاد مقاومتی باید مورد بررسی قرار گیرد. از این رو در مقاله حاضر پس از پرداختن به مفاهیم واژگان کلیدی به بیان تاریخچه اشتغال زنان در جهان و ایران و دیدگاه اسلام و فمینیست در این باره و در نهایت به تعریف اقتصاد مقاومتی، سیاست های آن و تاثیر فعالیت های بانوان شاغل بر مقاوم سازی اقتصاد داخلی پرداخته شده است. پرداختن به این مقوله از این جهت دارای اهمیت است که در گذشته به تحقیقاتی پیرامون اشتغال بانوان و یا کارکردهای فعالیت های زنان در جامعه پرداخته شده است اما با توجه به ظرفیت های اقتصادی و اجتماعی اشتغال زنان و مقوله مهم اقتصاد مقاومتی که در سال های اخیر به علت تحریم های اقتصادی بیشتر خودنمایی می کند هنوز به این دو مهم در کنار یکدیگر پرداخته نشده است لذا تحقیق در این زمینه لازم و ضروری می نماید.

واژگان کلیدی: اشتغال، اشتغال بانوان، اقتصاد مقاومتی، فمینیست

مقدمه

در جوامع امروزی به دلیل تحولات اساسی در فرهنگ و اجتماع فعالیت زنان در عرصه های مختلف دچار تغییر و تحولاتی شده است. با توجه به اینکه تقریباً نیمی از جمعیت کشور را زنان تشکیل می دهند جامعه به این نیروی کار نیازمند است و از طرف دیگر با توجه به اینکه ما در یک جامعه اسلامی به سر می بریم؛ اسلام نقش های دیگری را برای زنان در نظر گرفته است. البته با توجه به اینکه مهمترین نقش زن از منظر اسلام همسر بودن و مادری است اما در صورت مفید بودن و قرار داشتن در چارچوب اسلام، شرع کار خارج از منزل را پذیرفته است.

امروز زنان به دلیل مشکلات اقتصادی و یا انگیزه هایی چون، دستیابی به استقلال اقتصادی و یا سرگرمی و حتی گاهی به دلیل ضرورت اجتماعی برخی مشاغل مانند پرستاری و پزشکی، هم پای مردان به کار خارج از منزل می پردازند. با توجه به بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله العظمی امام خامنه ای (مدظله العالی) که در رابطه با اقتصاد مقاومتی در زمان ها و مکان های مختلف از جمله در نوروز ۱۳۷۸ پس از محاصره غزه و نیز در سال ۱۳۸۲ که به بیان وظیفه دولت در این زمینه پرداختند و همچنین در سال ۱۳۸۹ که از کارآفرینان و فعالان اقتصادی برای پرداختن به این مهم دعوت به عمل آوردند و نهایتاً در سال های اخیر که با نام گذاری سه سال پی در پی با عنوان اقتصاد مقاومتی لزوم آن را عنوان نمودند، و نیز با توجه به نقش های اقتصادی بانوان و کارکردهای اشتغال آنان، برای پرداختن به مقاوم کردن اقتصاد داخلی نمی توان نقش زنان به ویژه زنان شاغل را نادیده گرفت. لذا در این مقاله سعی بر این شده است که به تاثیر اشتغال بانوان بر اقتصاد مقاومتی پرداخته شود.

روش کار این مقاله تحلیلی- توصیفی بوده و روش جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای می باشد.

این نوشتار در سه فصل تنظیم گردیده است:

فصل اول به مفهوم شناسی واژگان کلیدی اختصاص یافته و پس از آن به بیان تاریخچه ی اشتغال بانوان در جهان و ایران پرداخته است.

در فصل دوم به بیان نقش زن در خانواده و دیدگاه های اسلام و فمینیست در رابطه با اشتغال بانوان پرداخته شده است.

در فصل سوم لزوم اقتصاد مقاومتی، سیاست های اقتصاد مقاومتی و تاثیر سیاست های اقتصاد مقاومتی بر جامعه مطرح شده و در نهایت تاثیر اشتغال بانوان بر اقتصاد مقاومتی بیان گردیده است.

سوال اصلی: اشتغال بانوان می تواند چه تاثیراتی بر مقاوم سازی اقتصاد داخلی داشته باشد؟

سوالات فرعی: ۱- تاریخچه ی اشتغال بانوان در جهان و ایران چگونه است؟

۲- دیدگاه اسلام و فمینیست درباره اشتغال بانوان چیست؟

۳- آیا سیاست های اقتصاد مقاومتی شامل فعالیت بانوان نیز می شود؟

محاسنی از جمله بالا بردن اعتماد به نفس و افزایش عزت نفس، بهره گیری از نیروی کار ارزان تر، تأمین نیازهای اقتصادی به صرفه مخصوصاً برای زنان سرپرست خانوار و داشتن پشتوانه اقتصادی و در مقابل معایبی از جمله ایجاد بحران در خانواده، افزایش آمار طلاق و میزان خشونت، بالا رفتن سن ازدواج و در نهایت تأثیراتی که اشتغال بانوان در اقتصاد مقاومتی دارد که می توان اینگونه بیان کرد ؛ ترویج و گسترش مشاغلی که تنها از عهده زنان برمی آید مانند مشاغل خانگی. به دلیل پایین بودن سطح توقع بانوان، دستمزدهای پایین موجب به صرفه بودن هزینه های پرداختی برای کارفرمایان می باشد. در ضمن بعضی از مشاغل وجود دارند که نیاز به ظرافت و توجه خاص تری در آنان وجود دارد که فقط از عهده بانوان برمی آید.

نتیجه

با توجه به مباحثی که مطرح شد، می توان گفت که اشتغال بانوان یعنی کاری که زن در بیرون از خانه و به منظور کسب درآمد انجام می دهد. در ادامه مبحث اقتصاد مقاومتی مطرح شد که یک نوع اقتصاد تدافعی در مقابل اقتصاد مصرف کننده و وابسته به یک یا چند محصول خاص یا هجمه ی واردات می باشد. و نیز منظور از فمینیسم یک نهضت فریبنده برای احقاق حقوق زنان است که منشأ غربی داشته و به ظاهر از حقوق زنان شاغل نیز دفاع می کند، که عملاً هیچ کارکرد مثبتی در این زمینه نداشته است.

اشتغال بانوان در جهان با ظهور نهضت های مختلف به ویژه فمینیسم گسترش قابل ملاحظه ای پیدا کرد و در طی سال های متمادی دستخوش تغییرات شگرفی شد که در نهایت به وضعیت کنونی منجر شده و اکنون اشتغال به عنوان بخش مهمی از زندگی بانوان را تشکیل می دهد. اشتغال بانوان در ایران قدمت چندانی نداشته و به دلیل ساختار سنتی و مذهبی جامعه ار دوره ی قاجار به بعد در ایران برای خود جایگاهی پیدا نموده است.

بانوان دارای زمان و مکان محدودی جهت ارائه زنانگی خود هستند. اسلام با در نظر گرفتن نقش زن در خانواده شروطی را برای کار زن در خارج از خانه در نظر گرفته و محدودیت هایی قائل شده است تا در نهایت تزلزلی در بنیان خانواده ایجاد نشود. لذا اسلام با کار کردن زن در بیرون از خانه مشکلی نداشته است و این را حق طبیعی یک زن می داند. اما در دیدگاه

فمنیسم جهت بهره برداری سرمایه داران از اشتغال بانوان و با فریب او به عنوان مدافع حقوق از دست رفته اش، رفتار شده که در حقیقت استثماری بیش نبوده است.

به دلیل تحریم هایی که بعد از انقلاب اسلامی گریبانگیر جمهوری اسلامی ایران شد، رهبر معظم انقلاب اسلامی لزوم پرداختن به اقتصاد مقاومتی را مطرح نموده و با توجه به سیاست های اصل ۴۴ قانون اساسی مواردی را برای آن تبیین نمودند و طی سال های متمادی بر آن تاکید داشته اند. با توجه به اینکه قشر کثیری از جامعه ما را زنان شاغل تشکیل می دهند، تأثیرگذاری آنان را بر پیشبرد اهداف اقتصاد مقاومتی بسیار حائز اهمیت است و از طرفی محاسن و معایبی را در بردارد. محاسنی از جمله بالا بردن اعتماد به نفس و افزایش عزت نفس، بهره گیری از نیروی کار ارزان تر، تأمین نیازهای اقتصادی به صرفه مخصوصاً برای زنان سرپرست خانوار و داشتن پشتوانه اقتصادی و در مقابل معایبی از جمله ایجاد بحران در خانواده، افزایش آمار طلاق و میزان خشونت، بالا رفتن سن ازدواج و در نهایت اشتغال بانوان تأثیراتی در اقتصاد مقاومتی دارد که می توان اینگونه بیان کرد؛ ترویج و گسترش مشاغلی که تنها از عهده زنان برمی آید مانند مشاغل خانگی و خدماتی. به دلیل پایین بودن سطح توقع بانوان، دستمزدهای پایین موجب به صرفه بودن هزینه های پرداختی برای کارفرمایان می باشد. در ضمن بعضی از مشاغل وجود دارند که نیاز به ظرافت و توجه خاصی در آنان وجود دارد که فقط از عهده بانوان برمی آید. در چنین مواردی وسایل و ابزار به روز برای انجام آن امورات ظریف وجود دارد مثل دستگاه های گلدوزی و ... که می توان آن را برای کاهش هزینه ها با ذوق و سلیقه ی یک بانوی ایرانی جایگزین کرد.

فهرست منابع

کتاب

۱. باطنی، محمدرضا، فاطمه محمدی، زهرا احمدی نیا، فرهنگ معاصر، تهران: فرهنگ معاصر، ۱۳۹۳.
۲. بستان، حسین، اسلام و تفاوت های جنسیتی، چ ۲، تهران: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۰.
۳. بهنام، جمشید، تحولات خانواده، چ ۱، ترجمه محمد جعفر پوینده، تهران: ماهی، ۱۳۹۲.
۴. بیات، عبدالرسول، فرهنگ واژه ها، تهران: اندیشه و فرهنگ دینی، ۱۳۸۶.
۵. ترجمه و نقد تعدادی از مقالات دایره المعارف فلسفی روتلیج، فمینیسم و دانش های فمینیستی، ترجمه عباس یزدانی، چ ۲، قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ۱۳۸۸.
۶. جلیلی، محمدرضا، جایگاه زن در خانواده و اجتماع در اسلام و یهودیت، تهران: دستان، ۱۳۸۳.
۷. خمینی، روح الله، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی (ره))، چ ۲۱، تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۸۹.
۸. روزن باوم، هایدی، خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه، چ ۱، ترجمه محمد صادق مهدوی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۷.
۹. زعفرانچی، لیلا سادات، اشتغال زنان، چ ۱، قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ۱۳۸۸.
۱۰. زیبایی-نژاد، محمدرضا، درآمدی بر نظام شخصیت زن در اسلام، چ ۱، تهران: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ۱۳۸۸.
۱۱. شباهنگ، راحله، "وضعیت اشتغال زنان در جهان"، تهران: موسسه جهاد دانشگاهی، پروتال نظام جامع اطلاع رسانی اشتغال، ۱۳۸۶.
۱۲. علویون، محمد رضا، کار زنان در حقوق ایران و حقوق بین المللی کار، چ ۱، تهران: روشنفکران و مطالعات زنان، ۱۳۸۱.
۱۳. عمید، حسن، فرهنگ عمید، چ ۱، چ ۲۶، تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۲.

۱۴. فرهنگ، منوچهر، فرهنگ بزرگ علوم اقتصادی، ج ۱، تهران: البرز، ۱۳۷۲.
۱۵. فضل الله، محمد حسین، دنیای زن، تهران: دفتر پژوهش و نشر سهروردی، ۱۳۸۱.
۱۶. میشل، آندره، جنبش زنان «فمنیسم»، ترجمه هما زنجانی زاده، تهران: نیکا، ۱۳۸۳.
۱۷. نرسیسیانس، امیلیا، مردم شناسی جنسیت، چ ۱، ترجمه بهمن نوروز زاده چگینی، تهران: افکار، ۱۳۹۰.
۱۸. هسن، جوزف، آرایش؛ مد و بهره کشی از زنان، ترجمه افشنگ مقصودی، چ ۲، تهران: گل آذین، ۱۳۸۶.

مقالات

۱. "اقتصاد مقاومتی، راهبردها و راهکارها"، تهران: ویژه نامه تبلیغ، تیرماه ۱۳۹۵، ش ۲۲.
۲. بختیاری، آمنه، سیده فاطمه محبی، "حکومت و زنان سرپرست خانوار"، کتاب زنان، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، سال نهم، زمستان ۱۳۸۵، شماره ۳۴
۳. جاراللهی، عذرا، "تاریخچه اشتغال زن در ایران"، فصلنامه علوم اجتماعی، ش ۳ و ۴، ۱۳۸۱.
۴. راودراد، اعظم، "تحلیلی بر نقش زن بر توسعه با تاکید بر اشتغال"، تهران: نشریه نامه علوم اجتماعی، دوره ۸، شماره ۱۵، بهار و تابستان ۱۳۷۹.
۵. رضوانی، محسن، "فمنیسم"، مجله علمی تخصصی معرفت، سال دوازدهم، شماره ۴، تیر ۱۳۸۲.
۶. زراء نژاد، منصوره، "نگاهی به مشارکت اقتصادی زنان در ایران"، تهران: پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، سال پنجم، ش ۱۷، ۱۳۸۳.
۷. طاهری نشاط، زهرا، "مقایسه تطبیقی حقوق اقتصادی زن در اسلام"، پایان نامه سطح دو حوزوی، ۱۳۸۸.
۸. قدیر، محسن، "اشتغال زنان از منظر اسلام و غرب، مجموعه مقالات هم اندیشی و بررسی مسائل و مشکلات زنان؛ اولویت ها و رویکردها"، قم: دفتر مطالعات و تحقیقات زنان، ۱۳۸۰.

۹. مهابادی، سیامک، "نقش و جایگاه زنان در اشتغال و مدیریت"، مجموعه مقالات دومین همایش توانمند سازی زنان.

سایت

۱. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان، سایت رهبر، leader.ir، ۱۳۹۱/۵/۱۶.
۲. تاج آبادی، حسین، "اقتصاد مقاومتی"، سایت عطش، ۱۳۹۱/۵/۲۸.
۳. سایت پژوهشکده، تاریخ مراجعه ۱۳۹۶/۹/۱۲